

Diruaren kudeaketa bikote-harremanetan: aldaketak jokabide-ereduetan eta identitateetan, generoaren arabera.

Capitolina Díaz Martínez

capitolina.diaz@mec.es

Lehenik eta behin, hartz bati buruzko istorio bat azaldu nahi dizuet (hartz eme bat ere izan daiteke... baina gaurkoan hartz arra da). Hartz hori kaiola batean sartuta zegoen, eta soilik bi metro karratuko espazioa zeukan mugitzeko. Gaur egun, horrelako praktikak onartezinak dira, baina garai batean gizarteak erabat onartzen zituen halakoak.

Kultura jakin batzuen bilakaerari esker, egun batean, hartz horri kaiola kendu zioten. Urte asko zeramatzan esparru mugatu horretan... eta kaiola kendu ondoren, parke natural babestu handi batean askoz ere libreago utzi zuten; azkenean, hartzak esploratzeko esparru handi bat zeukan. Hala ere, kaiola kendu ziotenetik denbora igaro arren, zoritxarrez, hartzak kaiolaren esparru berean mugitzen jarraitzen zuen: bere “kaiola mentalaren” barruan. Esparru txiki horretara horren ongi egokitu zenez... ez zuen esparru horretatik harago ikusten, eta egunak igaro arren... hor jarraitzen zuen, kaiolan zegoenean bezalako ibilbidea eginez, bi metro alde batera, bi metro bestera.

Ikerketa honetako funtsezko galdera da ea bikote-harremanetan aldaketak ikusten ote ditugun diruaren eta baliabideen kudeaketan, roletan eta etxeko lanetan, edo, aitzitik, ohiko “genero-sozializazioen” barne kokatzen diren ohiko senar-emazteen harremanek irauten ote duten. Beraz, guk bi elementu nagusi aztertuko ditugu: alde batetik, familia- eta bikote-harremanen alderdi afektiboan gertatu daitezkeen aldaketak; eta bestetik, horien barneko elementu materialetan, baliabide horniketan, rolen balorazioetan eta baliabideen kudeaketan izan daitezkeen aldaketak. Zehazkiago, aztertuko dugu ea gizonek bikote-harremanetan gertatutako aldaketak onartu dituzten

ala ez; edo mutilagun/bikote/senar gisa, harremana hautemateko modua aldatu ote duten.

Nondik gatoz eta nora goaz?

Trantsizio politikoa gertatu zenetik, gauza asko aldatu dira. Demokraziaren azken 30 urte hauetan, generoen arteko harremanei buruzko legeetan, eta identitate sexualak eta genero-rolak osatzeko moduetan aldaketa nabarmenak egin dira. Aldi berean, aldaketa nabarmenak gertatu dira lekuko, herrialdeko eta munduko merkatu ekonomikoetan, eta, halaber, mugimendu demografiko handiak gertatu dira, baita informazioa, etxebizitza edo lana eskuratzeko moduetan ere.

Hala ere, gure ikerketak ohiko genero-rolari dagokienez, indibidualizazioa eta autonomia sortzeko aukera gutxi daudela nabarmentzen du. Horren ondorioz, pertsonen potentziala mugatu egiten da, eta bikoteetan nahiz elkarbizitzan gatazkak edo ezkutuko erresumina sortzen dira.

Alderdi materialez gain, aspaldidanik datozen balio kulturalak ere aintzat hartzen ditugu, gizarte-harremanen muinean familia-harreman mota jakin batzuk lehenesten dituztenak, hain zuzen. Izan ere, ohiko genero-rolak bizirauteko, “familiartasun” antzeko zerbait erabiltzen da, batzuetan besteetan baino agerikoagoa izan ohi dena. Espainian, familia da ospitaletan zainketa emateko baliabide nagusia, baita iturri ekonomiko garrantzitsua ere, nahiz banku-bermeak lortzeko modu eskuragarria ere. Espainian, “seme-alaba emantzipatuak eta bikote gazteak birkokatu egin dira, jatorrizko familiatik ez baitute gehiegi urundu nahi”. (Díaz Martínez, Díaz Méndez, Dema Moreno, Ibáñez Pascual; 2004-48).

Askotan, Espainia beste herrialde industrializatuekin konparatzen denean, seme-alaba emantzipatuek amen, amonen eta beste senideen zainketak jasotzea Espainiako berezitasun kulturaltzat jotzen da: “izan ere, amek jatekoa prestatu, ontzietan sartu eta emantzipatutako seme-alabei eramaten diete” (Ibid), “famiaren barne, harremanak oso ohikoak izaten dira, eta aisialdia famiarekin igarotzea (...) espainiarren lehenetsunetako bat da”. (Pepa Cruz, 1995). Joera hori zein heinetaraino esleitu diezaiokegu gizonei pribilegioa ematen dieten jokabideei? edo bestela, emakumearen

ohiko balorazio kulturalaren barne kokatu al daiteke, "errazle-zaintzaile" gisa baloratzen delako (eta "zainketa" horiek emateari utziz gero, baloraziorik gabe geratuko litzatekeelako)? Bestalde, aipagarria da, Cristina Carrasco ekonomialariak proposatutakoaren arabera, gure merkatu-ekonomia bideragarria izango ote litzatekeen, horren azpiko "zainketaren ekonomiarik" gabe.

Dela kultura hautapenagatik, dela premia ekonomikoagatik, emakumeak lan-merkatura sartu dira, eta aldaketa hori izan da, hain zuzen ere, azken hamarkadetako aipagarriena. Gaur egun, lan, hezkuntza eta ekintza sozialen esparruan, inoiz baino berdintasun handiagoa sustatzen duten legeak daude, eta horiei esker, emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna indartu egin da. Nolanahi ere den, eremu pribatua aztertzea askoz ere zailagoa izan arren, frogatuta geratu da bizirik direla oraindik ohiko lagapenak, emakumeek etxean laguntzerakoan hartu izan dituzten rol gutxietsietan. Halaber, gizonak botere jakin batzuk erabiltzerakoan halako berrespen maskulino «ezinbestekoak» ere bizirik jarraitzen dira, gizarte-onarpenaren esparrutik hedatu eta sustengaturik, dela familiaren edo lagunen artean, dela lurraldean hedatutako botere performatiboak dituzten talde edo diskurtso sozialetan. (John Austin; 1955 y John Searle; 1970)

“Dirua, amodioa eta indibidualizazioa”

Gaur egungo bikote eta familietako harreman ekonomikoei buruzko ikerketa batean parte izan nintzelarik ¹, alde handiak aurkitu genituen bikote tipologiaren arabera², diru-sarrerak familia-sistemaren barruan baloratzeko garaian; erabaki ekonomikoak administratu, kudeatu eta emateko garaian; eta genero-harremanen autonomia/parekotasun maila desberdinei dagokienez.

Pertsonen harreman ekonomiko, sozial eta afektiboetako auto-pertzepzioari buruzko ikerketak oinarritzat hartuta, eta besteak beste, Foucault, Guiddens, Goffman, Hiller eta Philliberren teoriak kontuan hartuta, tokiko esparru eta lan teorikoak ere

¹ Artikulu honetako ikerketa Deutsche Forschungsgemeinschaftek finantzaturako proiektua izan zen lehenbizi, gero Asturiaseko Emakumearen Erakundeak finantzatu zuen, eta azkenik Espainiako Emakumearen Institutuaren finantzaketari esker amaitu zen, I+G+B programaren barne.

² Bikote-motak zehazteko, bikotekide bakoitzaren irabaziak hartu ziren kontuan. Bikote-mota hauek zehaztu ziren: i) gizonak emakumeak baino gehiago irabazten duen bikotea, ii) biek berdin irabazten duten bikotea eta iii) emakumeak gizonak baino gehiago irabazten duen bikotea.

integratu genituen; besteak beste Adolfo García Martínezek Asturiaseko landa-eremuko familiari buruz egindakoa; ekonomia jakin batzuetako lan-banaketari eta bikote-ereduei buruzko ikerketak, baita Maria Angeles Duran, Clara Coria eta Pepar Cruz Canteraren lanak, besteak beste. Ikerketa eta eguneratze teoriko ugari egin ondoren, ikerketa kualitatiborako metodologia garatu zen, eta banakako elkarrizketa sakonak diseinatu ziren³. Elkarrizketa horiek alemaniar, espainiar, estatubatuar eta suediar bikoteei egin zitzaizkien, aipatu berri ditugun esparruetan dauden ezberdintasunak ebaluatzeko.

Diskurtso maskulinoak xehetasun handiz aztertuz, bikotekideen diskurtsoak hautemateko moduaren eta haien esanahiaren arteko harreman nahiz lotura ezberdinak aztertuz, eta elkarrizketak bikoteari eta bikotekide bakoitzari banan-banan eginez, ikusi dugu, esparru pribatu jakin batzuetan, indibidualizazio eta autonomia handiagoak lortu direla, baina horrek ez du esan nahi rolak eta etxeko lanak, erantzukizunak eta boterea berdintasun handiagoz banatzen denik.

“Genero-identitate” kontzeptu klasikoa berraztertuz

Gizonen, emakumeen nahiz bikoteen jokabideak behatu ondoren, gure ustez, agian komenigarria izango litzateke “genero-identitateetatik” urrundu eta genero-harremanen osaketaren epistemologiara jotzea. Izan ere, gure ikerketan argi geratu zen, harreman-lotura garrantzitsuei eustearren, balorazio oso bereiziak estaltzen zirela, bai ekarpen materialei buruz, baita etxe barruko edo kanpoko ekintzei buruz ere.

Gure ikerketari esker, genero-roletan ikasitako/esperotako jokabide-ereduak mantentzeak zein kostu pertsonal duen ulertu dugu, kostu horiek izan ezean gatazka gordina sortuko balitzateke, etxean nahiz kanpoan bakoitzaren jokabidea zein izan behar den «espero» denari buruz ikasitako/esperotako jokabideekin.

Ikerketarako egindako bikote-moten sailkapena oso garrantzitsua izan zen horretarako, bikotekide bakoitzaren familiaren hezkuntza-aldagaien eta egoera sozio-ekonomikoaren arabera. Aipagarria da, banakako elkarrizketak egin genituenean,

³ Erabilitako metodologiaren xehetasunen berri nahi izanez gero, ikus Janet Stocks, Capitolina Diaz eta Björn Halleröd (2007) *Modern Couples Sharing Money, Sharing Life* Houndmills eta New York: Palgrave, kap. 2.

jatorriko familia bakoitzaren egoera ekonomikoaren arabera agertu ziren aipamenak, botere eta nagusitasun harremanei buruz, eta harreman horien inpaktuak bikotean nahiz bikotekideen auto-pertzepzioan islatzen direla oraindik.

Alabaina, eredu batzuk bizirik jarraitzen dira:

- i) gizonak “familia-buruaren” rola edukitzen jarraitzen dute, behintzat gertaera edo ospakizun sozialen kudeaketan (gonbidapenak ordaindu, familia-harremanak... ondareari buruzko erabaki garrantzitsuak).
- ii) emakumeek, gizonak baino gehiago irabazten dutenean, ezberdintasun horri garrantzia kentzen diote; ondasun-erkidego tradizionalaren ereduak ere bere horretan jarraitzen du, nahiz eta gastuak egin edo erabakiak emateko orduan, autonomia apur bat gehiago izan. Hala ere, "bakoitzaren esparrua/bikotearen ekarpen-esparrua" gaia aipatzean, balorazioek ez dute aurrekoarekin zerikusirik, emakumeek familiaren ongizatearen zaintzaile-rola izaten jarraitzen baitute.
- iii) gizonak beren buruarekiko, gastuekiko eta erabaki pertsonalekiko autonomia handiagoa dutela dirudi, elementu horiei “naturalki” lehentasuna ematen baitiete, bikotearen ekarpen-esparruarekiko lehentasuna emanez; hala ere, bikoteen eta bikotekideen hezkuntza eta egoera sozio-ekonomikoa kontuan hartuta, aldaketak eta trantsizioak ikusi dira.

Trantsizioaren eraginak... trantsizioan al gaude?

Parte-hartze erlatibo batekin estalitako sozializazio patriarkal eta tradizionala duten gizonen ikuspuntutik, eragin onak ala txarrak al ditu aldaketarako trantsizioak?

Kasu honetan, sozializazio-eredu horietan, genero-rol tradizionalak ageri dira, gaur egun eskaera sozial, kultural eta ekonomiko berrien barne daudenak. Argi dago egoera horiek tentsio eta gatazkak sortzen dituztela, eta gure galdera da nola jasaten dituzten gatazka horiek bikotekideek, eta kasu askotan, zein den bikotearen itxurazko harmonia mantentzeko prezioa, batez ere harreman ekonomikoetan gertatzen diren aldaketei dagokienez.

Antzeko soldata irabazten duten bikoteen kasuan, bikotekideen harremana etxetik kanpo gizonak bakarrik lan egiten duten bikoteetan baino berdina eta simetrikoa ote den aztertzen saiatu gara. Baita ere jakin nahi izan dugu, zer gertatzen den emakumeek gizonak baino gehiago irabazi edo prestakuntza gehiago duten bikoteetan, zer gertatzen den, ea bikotearen ohiko asimetria alderantzizkoa den ala ez. Hau da, bikote horietan berdintasuna ote den nagusi, edo gizonak boterea izaten jarraitzen duten.

Rol-banaketa eredu tradizionala, gizona duena hornitzaile, desagertzen ari den arren, familietako harreman ekonomikoetan, baita elkartruke material eta sinbolikoetan, oraindik genero-ezberdintasun handia dago emakumeen eta gizonen artean. Familia gehienetan, bikotekideen arteko berdintasunaren eta balorazio nahiz ekintzen simetriaren ideala askoz ere nabariagoa izan arren, ohiturek agerian uzten dute, gizonen eta emakumeen arteko berdintasuna lortzea oso urrun dagoela oraindik.

Gizonak eta emakumeak diruari ematen dioten balioa familia barruko rol-banaketa araberakoa da: ezkutuko elementu bat dago, familia menderatzen duena, familia-buruak ondasunei buruz eta haien kokapenari buruz ematen dituen erabakien eta antzeko aginpide-faktoreen aurrean; ondorioz, botere horrek, lanean eta ohiko etxebizitzan, gizonak pribilegioak ematen dizkie, aldi berean gizonak bere burua "etxeko lan batzuetan laguntzeko boluntariorat" jotzen duelarik, eta "gehienetan" berak duelarik askatasun gehiago eta "lotura" gutxiago.

Batzuetan, bikotekide bakoitzak banku-kontu bereziak izan arren, ondasunen eta erabakien "erkidego" bat dagoela ulertzen da (gutxienez, kontsultak egiteko), beti betetzen ez den arren, eta ondorioz, erresumina sortzen den arren, nahiko ezkutua bikoteka egindako elkarriketetan, baina agerikoa banakakoetan.

Lan-banaketari dagokionez, eredu tradizionalari eusten zaio: gizonak ekoiztu, emakumeak ugaltu, nahiz eta emakumeak etxetik kanpo ekoizpen lanari gizonak beste ordu ematen dion.

Aipagarria da gizonak emakumeen “esku” uzten dutela, ia eskusiboki, etxerako diruaren kudeaketa; baina, trukean, emakumeek, etxerako diru-ekarpenak eginez, autonomia galtzen dutela, kontsumo pertsonala bigarren mailan utziz.

Gizonek, berriz, maskulinitasun eredu tradizionalak ematen dien segurtasunean oinarrituta kudeatzen dute dirua. Horrenbestearino, non gizonak eta emakumeak etxetik kanpo lan egiten duten bikoteetan, gizonak, botereari eusteko, irizpideak aldatzen dituen, emakumea hornitzaile bihurtzeko aukerak ia desagerrarazteko.

Aurrerago aipatuko dugun bezala, eskura diru-kopuru txikiagoa dagoen heinean, haren kudeaketa emakumearen esku askoz errazago uzten da, batez ere diru hori eguneroko bizitzarako bada. Diru-kopurua edo soldata handiagoa bada, eta gehienetan, gizonak familiaren ondarea kudeatzeko erantzukizuna izaten dute.

Diskurtso eta rol bereiziak, esparru publikoaren eta pribatuaren arabera

Esparru politikoan, gero eta gehiago, hedabideen eta zientzia-erakundeen diskurtsoetan, gizonen eta emakumeen arteko berdintasuna gero eta hedatuagoa dago, nahiz eta oraindik nahiko mugatua izan. Esparru publikoko harremanen aldean, bikote-harremanak beste era bateko harremanak dira: kontratu-harremanak, harreman ekonomikoak, botere berak dituzten pertsonen artean hitzartutakoak izaten dira; aldiz, esparru pribatuko harreman afektibo eta sozialak, baita familia eta lagunartean ere, oso ezberdinak dira, eta beste testuinguru kulturaletan kokatzen dira, tradizioaren indarrez eratzen baitira.

Esparru pribatua ez da esparru publikoa bezalakoa; izan ere, familiaren antolakuntza patriarkalak edo bikoteen intimitate-esparruak, botere-ezberdintasunak eta gizonen agintea eratzen dituzte, eta, askotan, bi bikotekideek, era ezkutuan bada ere, ezberdintasun horiek sustatzen dituzte, eredu sozial ikasien bitartez. Agian, ondorengo belaunaldien “birkokapenak”, eta lehen aipatutako itxurazko “emantzipazioak”, ekintza zehatzen esparruan gutxitan gauzatzen direnak, Espainiako genero-ezaugarriak eta horien araberrako harremanak aldatzeko kontrol sozial espontaneoak sortzen lagunduko dute.

Hori ere gai garrantzitsua da, rol-aldaketa baten aurrean ager daitezkeen “gatazketan”, amodioa erabiltzen baita beste bikoteen bizitzan, “maitasun” asko gal daiteke: maitatutako pertsona, seme-alabekiko guraso-agintea, irudikapen sozial bermatuak, eta banakako irudikapen nahiz auto-pertzepzioetan duten eragina, maila edo estatus ekonomikoa, eta abar.

Esparru pribatuetan eta intimitatean, harreman afektiboak eta familia-irudikapenak jartzen direnez jokoan, askoz ere zailagoa da berdintasuna eta simetria irabaztea botere orekan, erabakietan, edo etxeko lanak eta erantzukizunak banatzerakoan.

Inori ez zaio gustatzen eskuratutako onuren kontrola galtzea, eta onartu behar genuke gizonaren rol tradizionalari esker, etengabe familia zabaleko edozein emakumeren zainketaren mende egonik, mendekotasun elementu ezkutuez gain, era guztietako arretaz eta esfortzuz osatutako ekonomia eskuratzen duela gizonak, eta horri esker, askoz ere denbora gehiago duela lanean aurrera egiteko, kirola edo gizarte-jarduerak egiteko, edota pertsonalki garatzeko.

Diruaren esanahia eta bikoteen botere-harremanak

Diruak eta haren kudeaketak bikotearentzat eta bikotekide bakoitzarentzat duen esanahiaren arabera aztertu ditugu bikote-harremanak, banakako elkarrizketen bitartez. Azterketa horretan ikusi dugu, emakumeekin alderatuta, gizonek auto-pertzepzio berezituak dituztela, bai bikoteen dinamika ekonomikoari buruz, bai autonomia-faktoreei buruz ere. Faktore horiek agerian uzten dute gaur egun oraindik genero-ezberdintasunak daudela gizartean.

Txosten honek oinarrian duen nazioarteko ikerketaren espainiar ikerlariok lau bikote-mota sailkatu ditugu⁴:

1. Gizona etxeko hornitzaile ekonomiko bakarra da.
2. Ekarpen ekonomiko bereizia (gizonak gehiago irabazten du)

⁴ Capitolina Díaz Martínez, Cecilia Díaz Méndez, Sandra Dema Moreno eta Marta Ibañez Pascual (2004) *Dinero, amor e individualización: las relaciones económicas en las parejas/familias contemporáneas*. Oviedo: KRK.

3. Gizonak emakumeak baino ekarpen ekonomiko txikiagoa egiten du.
4. Emakumeak eta gizonak ekarpen ekonomiko bera eta maila profesional bera dute.

Bi soldata dituzten bikoteetan, bikote-harremanak kontraesan batean oinarritzen dira. Izan ere, (batez ere emakumeen aldetik) berdintasuna lortu nahi da, baina aldi berean, rol-bereizketarako ereduak oso barneratuak daude oraindik (bai gizon nahiz emakumeetan). Beraz, bi hornitzaileek genero-ezberdintasunerako jokabideak izaten jarraitzen dute.

Simetriaren ideia diskurtso askotan ageri da, eta gizon gehienek onartzen duten elementu bat da, baina emakumeek, eguneroko bizitzan simetria hori gauzatzeko, oztopo ugari aurkitzen dituzte. Simetria hori lortzeko, zaila da gatazka edo zalantza potentzialen testuinguruan aldaketak egitea, aldaketa horien kostu afektiboak zein izango diren jakin gabe; izan ere, hori oso barneratutako menpekotasun-harremanak daude, esparru pribatuaren armonia zedarritzen duten zutoinak balira bezala.

Beraz, sozializazio primarioak duen garrantzia nabarmena da. Hau da, helduek munduari buruz duten ikuspegian, txiki-txikitatik bizi eta ikasitako ohitura eta ereduak duten garrantzia funtsezkoa da. Beraz, gure familietan, gure lagunen familietan, eskolan, liburuetan, zineman, komunikabideetan agertzen diren eredu nagusiek garrantzi handia izaten jarraitzen dute.

Sozializazio primarioagatik ez balitz, emakumeak gizonak baino gehiago irabazten duten bikoteetan, genero-rolen ezberdintasunak ez lirateke indarrean egongo. Botere sinbolikoa ez da modu orekatuan banatzen: gizonak (hornitzaile bakarra, nagusia, simetrikoa edo ahula izanik) ditu aukera gehien harremanaren testuinguruan identitate pertsonala garatzeko.

Bi ezkontideek diru-kopuru bera irabazteak ez du esan nahi bikote-harremana simetrikoa izango denik. Beraz, engainagarria izango litzateke, diruak, berez, familia orekatu eta berdinak sortzen dituela esatea. Hala ere, diruari esker, emakumeek bikotekideekiko berdintasun handiagoa dutela sentitzen dute.

Baina diruaren kudeaketan sortzen dira genero-ezberdintasuna gehien. Ikerketan aztertutako bikote guztietan, diruaren kontrol eta administrazioan, espezializazioak aurkitu ditugu. Oro har, gizonak ondare-gastu handiak kontrolatzen ditu, eta emakumeak, berriz, familiaren eguneroko gastuak administratu eta kudeatzen ditu. Espezializazio hori ez da orekatua, baina hala ere bi bikotekideek modu egokiena dela uste dute. Espezialitate asimetriko hori esplizituki onartzen duten bikoteak gizonak bakarrik dirua irabazten dutenak izan arren, berdintasunaren ideiak etengabe egiten du talka rol berezituekin. Berdintasunezko ikuspegi postmodernoa duten bikoteen kasuan soilik, rola desagertu egiten dira, eta bikoteen arteko elkarbizitza bat sortzen dela esan daiteke.

Diruaren jabetza ondasun-erkidegoa da ikertu ditugun bikote guztietan. Dirua erkidea dela onartzeak, hau da, familiaren premiak asetzeko balio duela onartzeak, esan nahi du gizonak eta emakumeak ezin dutela diru hori gastu pertsonaletarako libreki erabili. Oro har, gizonak berentzako diru gehiago izaten dute emakumeak baino, berdin dio hornitzaile bakarrak edo hornitzaile ahulak izan.

Kontsumoan ere, gizonak baldintza hobeak ditu. Emakumeak gizonak baino diru gehiago irabazten duen kasuetan izan ezik (familiaren premiak ase ondoren, autonomia nahiko zabala dutela baitirudi), gainontzeko familietan, gizonak gastu askoz ere bereziagoak dituzte: esaterako, familiaren kanpo-harremanetan, “sakelako dirua” kontrolatuz.

Botere ekonomikoa biltzea: gizonaren rola legitimatzea

Botere ekonomikoa gizonaren esku egonda, alde bakarreko erabakiak zilegiztatzen ditu. Puntu horretan sortzen dira gatazkak. Emakumeak badaki gastuak erabakitzeko orduan gizonaren mendean dagoela, baina ez dago prest etxeko ekonomiaren administrazioetik erabat baztertuta gelditzeko. Emakumeak, paper afektiboa hornitzaile bakarraren nahien mende dagoela sentitzen du. Kudeaketa-eredua rol-banaketaren arabera da. Botere ekonomikoa desorekatua bada, emakumeak, etxeko lanetan duen erantzukizunaren arabera, etxeko ekonomia kudeatzeko lana esleitzen zaio. Horrela soilik lortzen da oreka ideala.

Idealki, gizonak bere papera betetzen du, aurreikusitako kontsumoa eta familiaren segurtasun-mailak mantentzen ditu, eta diru-mugimendu garrantzitsuak egin behar baditu, emazteari galdetuko dio. Familia-unitatea ekonomikoki arriskuan jartzen bada, bikotea ere arriskuan jartzen da, eta kontraesanak agertzen dira.

Bi bikotekideek diru irabazten dutenean, baina gizonak emakumeak baino gehiago irabazten duenean, emakumea, hornitzaile kide gisa ahula da. Egoera horren ondorioz, gizonak botere ekonomiko handiagoa du, eta emakumea ez da eroso sentitzen, ez baitu mendekotasun hori onartzen. Erabakiak negoziaketaren bitartez hartu arren, bikotekide bakoitzak diru-kopuru ezberdina ekartzen duenez, ados jartzen ez direnean, gizonaren irizpideak onartzen dira. Eredu hori espezializazio desorekatuarena da. Bertan, gizonak, boterea eskuratzen du, emakumearen kalterako, kapital ekonomikoa administratzen baitu soilik.

Bi bikotekideek dirua irabazten duten kasuetan, baina emakumeak gizonak baino gehiago irabazten badu, simetria idealaren aurka doan harremana sortzen da. Dirua kudeatzeko eta erabakiak emateko eredua ideal horren arabera izan arren, bikotekideen arteko harremanetan ezin zaio genero-desoreka horri ihes egin, isilean sartzen baita familian, gizonak emakumeak baino kapital ekonomiko txikiagoa izan arren.

Emakumeek, kontu handiz, ez dute senarrak baino gehiago irabazten duela esan nahi izaten. Ez dute alde bakarreko erabakirik hartzen; aitzitik, gastu higiezinak edo antzekoak daudenean, senarrak ordaintzea uzten dute, eta bien bitartean, beren dirua etxeko eguneroko gastuak ordaintzeko erabiltzen da, azukre-koskor bat uretan dagoenean bezala, diru hori arrastorik utzi gabe desagertzen delako. Ikertutako bikote guztietan, badirudi emakume guztiak konturatzen direla, gizonak hornitzeko duten ahalmenari aurre egitea arriskutsua dela.

Bestalde, bi bikotekideek diru-kopuru bera irabazten badute, harreman ekonomikoan nahiko berdintasuna eskuratzen da, berdintasunaren testuinguru horretan independentzia-sentimendu handia egoten baita. Bikote horien kasuan, gizonak emakumearen berdintasuna eta autonomia-premia onartzen ditu; nahiz eta, xehetasun

handiagoz aztertuz gero, sozializazio primarioaren eta genero-rolen onarpenaren zantzuak agertu.

Erabakiak emateko, adostasuna eta berdintasuna dira nagusi, eta familia simetrikoenetan, bi kideen autonomia- eta independentzia-nahiak errespetatzen dira, botere ekonomikoa era desorekatuan ez biltzeko neurriak hartuz.

Hala ere, emakumeek etxeko eguneroko gastuak kudeatzen jarraitzen dute, eta gizonek ez dute eguneroko premia horietan parte hartzen. Rol-espezializazio hori estatus sozial apaleko bikoteetan agertzen da modu nabarmenean; izan ere, bikote horietan, gizonak oraindik “jornala eramaten du etxera” da, gaur egun bi bikotekideek “jornalak” irabazi arren.

“Erkidegoko” irabazietan, onurak gizonarentzat

Kasu guztietan, emakumeak “gure” diruari buruz hitz egiten du; hau da, administrari gisa, ez jabe gisa. Gizona, berriz, hornitzaile bakarra denean (joera nagusia 30 urtetik gorako bikoteetan eta ikerketatik kanpo utzi ditugun mutur sozialetan), haren bakartasuna eta jabetza-zentzua indartu egiten da, etxeko ekonomian erabakiak emateko boterea berak duela berresten baita. Askotan, diruari buruz hitz egitean, lehen pertsona singularrean hitz egiten du. Posesiboa “nire” izan ohi da.

Gizonak autonomia- eta bakartasun-maila handiagoak ditu gastu pertsonaletan, eta emakumeek, berriz, beren gastu pertsonalen aurretik familiaren premiak jartzen dituzte. Gizona hornitzaile bakarra den bikoteetan, emakumeen gastu pertsonalak gizonaren izaera “hornitzailea” indartzen du, kontsumoa gizonaren soldata-mailak zehazten baitu, eta ahal denean, “kontsumo nabarmena” egiten baita. Duela mende bat baino gehiago, Thorstein Veblenek joera hori azpimarratu zuen.

Bi bikotekideek dirua irabazten duten bikoteetan, gizonak gehiago irabazten badu, etxeko ekonomia bakartu edo komunitarizatzeko tentsioak konpontzeko, gizonak ematen ditu erabakiak, diru gehiago irabazten baitu. Emakumeak bere bakartasunaren zati bat galtzen du familiaren interes komunaren alde. Hori argi eta garbi ikusten da, bikotekide bakoitzak dirua nola erabiltzen duen aztertzen badugu.

Gizonek askoz ere diru gehiago gastatzen dute nahi eta premia pertsonaletan, eta ahal dutenean, agerian uzten dute familiaren sostengu nagusia direla eta nagusitasuna dutela; besteak beste, dirua etxetik kanpo gastatzen dutenean, emaztearekin batera. Jokabide horiek sozialki “aurreikusitako” jarreraren barne sar daitezke. Guztion lana da jarrera edo eredu horiek indargabetzeko mekanismoak eratzea, hezkuntzaren, informazioaren, komunikazio eta dibulgazio sozialaren bidez, gutxienez. Guztion lana da, emakume nahiz gizon.

Arreta eta kezka gehien ematen digu, genero-eredu horietan, “erkidegoko” irabaziak izan arren, emakumeak gizonak baino gehiago irabazten duen kasuetan, gizonek ez bezala, emakumeek ez dutela horregatik inolako onurarik izaten.

Dirua erabiltzean, gizonek erabakitzen dute gastu bat komuna edo pertsonala den, emakumeak familiarekiko kezka izan behar duela azpimarratuz, eta gastu pertsonalik egin ez dezan.

Diru-kopuru berdina edo antzekoa irabazten duten bikoteen kasuan, dirua askoz ere modu komunagoan erabiltzen da, horrek harremana sendotu egiten du, eta diruari zentzu afektibo handia ematen zaio, harremana mantentzeko.

Ikusi berri dugun bezala, genero-rolak diruaren kudeatze edo administrazioan ageri dira, baita hura erabiltzeko garaian ere. Ikerketarako aztertutako familien ekonomian, diruak, merkatu-ekonomiako hartu-emanetan, berezko zentzua baino askoz ere esanahi zabalagoa du.

Bikote-harremanetan, diruaren garrantziak esanahi ezberdina du gizonentzat eta emakumeentzat. Dirua ondasun komun gisa ikusten da, eta horregatik, harremana finkatzeko, afektibitatea bideratzeko eta bizitza-proiektu partekatua mantentzeko balio du.

Gizon hornitzailearentzat, dirua maskulinitasunari lotuta dago, boterearen eta estatus materialaren sinbolo da. Bi bikotekideek dirua irabazten dutenean, gizonak irabazitako dirua neurritz kanpo baloratzera iritsi daiteke, ondare-gastuetarako erabiltzen

baita. Irabazi-kopuru orekatua duten bikoteentzat, dirua interes-erkidegoaren ardatz nagusia da. Erkidegoaren zentzu horrek diruaren esanahi indibidualizatzaileria ahultzen du.

Lehen aipatu dugun bezala, emakumeek etxetik kanpo lan egitea funtsezkoa eta garrantzitsua da, besteak beste, emakumeen desirak betetzeaz gain, lanak independentzia ematen dielako. Hala eta guztiz ere, egindako ikerketak argi uzten du, bikoteetan, boterearen asimetria ez dela diruan oinarritzen, ez baita nahikoa emakumeak gizonak bezainbeste edo gizonak baino gehiago irabaztea, modu horretan harreman simetrikoak eratzeko.

Gizonak irabazitako diruak (hark bakarrik edo emakumeak baino gehiago irabazitakoak), gizonen nagusitasunari eusten laguntzen du. Baina emakumeak gizonak baino gehiago irabazten badu, kontzienteki edo ez-kontzienteki, bikote harremanean emakumearen garrantzia gutxitzeko eta bakartasunik ez sortzeko formulak bilatzen dira.

Ondorioak:

Behar bezala frogatu dugu, oraindik trantsizio-epean gaudela, eta esparru jakin batzuetan, nahiz eta beraien artean lotuta egon, genero-harremanak zehazten dituen eredu tradizionalak alde batera uzten ari garela: "aita babesle, jaun eta jabe" eta "emakume zaintzaile-administrari" izatetik, beste era bateko elkarlana, diruaren kudeaketa eta erabakiak emateko autonomia sustatzen ari dira, baita esparru pribatuan lanak banatzekoa ere.

Halaber, "famiartasunean" oinarritutako ohiturei eusten zaiela ikusi dugu; hau da, belaunaldiz belaunaldi genero-rolak eskualdatzen direla, ikertutako bikoteetan, autonomia- eta bakartasun-eredu berriak gauzatzea oztopatuz.

Aldaketa-nahi horien ondorioz sortutako tentsioen esparruetan, *status quo* ez galtzeko saiakerak, eta homeostasi modu ezkutuago edo ageriagoak erabili dira bikoteen funtzionaltasuna bermatzeko; ondorioz, gatazkak ez dira horren gardenak, eta ez dira horren "negoziagarriak". Beraz, metodologia eta tresna berriak xehetasun handiagoz ikertu behar dira, horrela arazo horiek jorratzeko modu onena zein den zehazteko eta

emakumeek nahiz gizonek prestakuntza-baliabide eta tresnak edo elementu materialak eskuragarri izan ditzaten, era horretan bikoteak garatzen laguntzeko, baita bikotekideen bakartasunak ere.

Etorkizunean, harremanak “parekoak” izatea nahi badugu, etxebizitza eta bizitza-proiektua (bai bateratua nahiz banakakoa) partekatzea, baliabideak batera kudeatu eta hitzartzea, bikote gisa eta pertsona gisa bizitza hobetzeko erabakiak ematea nahi badugu, ziur asko sozializazio-oinarri gisa, hezkuntza-esparrua, esparru materiala eta gizarte-ekintzaren esparrua berrikusi beharko ditugu; eta beste alde batetik, horretarako baliabide materialak eta zerbitzu sozialak berrikusi beharko ditugu. Beraz, "gizonaren identitatea" edota "emakumearen identitatea", identitate horiek sortzen dituzten harremanetatik kanpo aztertzen baditugu, konpromisoa uste genuena baino askoz ere zabalagoa da.

Capitolina Díaz, Madril, 2002ko irailaren 22a